

het hiervoor genoemde aspect: onderwijs versus welzijn. Heeft de minister er al voor gekozen dat de reguliere onderwijsondersteuning in de toekomst, bijvoorbeeld in 1996, bij de nieuwe wetgeving geen taak meer heeft inzake de volwasseneneducatie? Gezien het voorgaande, zou D66 daar grote bezwaren tegen hebben. Als de minister volwasseneneducatie echter ziet als een integrerend deel van het onderwijsbeleid, ontvangt mijn fractie graag antwoord op de vraag waarom de reguliere onderwijsondersteuningsinstellingen, bijvoorbeeld het instituut voor leerplanontwikkeling, geen duidelijke taak op dit gebied meer hebben.

Voorzitter! Slechts een kort woord over de problematiek van de planning. Ik kan mij niet aan de indruk onttrekken, dat de schaal waarop de planning plaatsvindt, te klein is. Het gevaar daarbij is, dat ook de aanbidding van de educatie kleinschalig is, weinig doelmatig en onnodig kostbaar. Juist doordat er een veelheid van planning is, namelijk in iedere gemeente, ontstaat weer de noodzaak tot afstemming tussen de planningsorganen. Indien bij de planning in de toekomst kan worden aangesloten bij grotere eenheden, bijvoorbeeld conform de voorstellen Besturen op niveau 2, zijn ook amendementen in de Tweede Kamer waarin ervoor wordt gepleit "het geheel een samenhangend geheel te laten zijn", overbodig. Nu krijgt planning een ongewild bestuurlijke drukte om zich heen en vrijwel geen enkele instantie kan daarbij een knoop doorhakken.

Voorzitter! Ik kom tot slot — maar wel een vrij uitvoerig slot — op het aspect evaluatie waaraan mijn fractie zeer veel waarde hecht. Het is vreemd dat in de wet slechts de evaluatie van de Raad voor de volwasseneneducatie min of meer geregeld is. Niet onbelangrijk, maar natuurlijk niet voldoende. Wat is de zin van een horizonbepaling als niet klip en klaar de werking van de wet zelf aan evaluatie onderworpen is? Evaluatie is nodig inzake de zojuist genoemde planningsaspecten; evaluatie is nodig inzake de ondersteuningsinstellingen; evaluatie is nodig inzake de gebondenheid aan de budgetten per deelterrein, waardoor er geen uitwisselbaarheid is; evaluatie is nodig op de houdbaarheid en zinvolheid van de decentrale activiteitenplanning; evaluatie is

nodig of de inhoud van de volwasseneneducatie bij de werking van dit systeem wel een behoorlijk evenwicht heeft tussen de vraag van de arbeidsmarkt en de persoonlijke ontplooiing; evaluatie is nodig inzake de vraag of de volwasseneneducatie, met name de basiseducatie, voldoende aansluit bij vervolgonderwijs. In onze samenleving is er recht op evaluatie inzake de pluriformiteit van de volwasseneneducatie. Die evaluatie is zinvol bij de vormgeving van de nieuwe wet in 1996. Echter, niets van dit alles — en er is nog wel meer te bedenken — wordt met dit wetsontwerp gegarandeerd.

Voor mijn fractie is dit veruit de zwakste schakel van deze wet. Wij vrezen dat het gevolg bij onvoldoende evaluatie zich al snel zal doen gevoelen. De kans dat de huidige lappendeken, die nu niet veel anders kan zijn, ook na 1996 zal blijven voortbestaan, is op deze manier levensgroot aanwezig. Als artikel 35 van de wet al niet zo kan worden uitgelegd als vragenderwijs door ons is gesuggereerd — en daar hebben wij begrip voor — zou de minister er heel verstandig aan doen klip en klaar aan het onderwijsveld duidelijk te maken door middel van het antwoord aan deze Kamer op de diverse beschouwingen, dat hem wel degelijk een grondige evaluatie voor ogen staat van een groot aantal aspecten en ik noemde er enige. Tevens zou dan enige indicatie kunnen worden gegeven — nu of anders op korte termijn toegezegd — op welke manier aan de evaluatie vorm wordt gegeven en door wie zij zal worden verricht. Indien dit niet goed wordt geregeld, voorspel ik dat de wetgeving in 1996 weer lang zal duren, veel spanning zal oproepen en veel onrust bij het veld teweeg zal brengen.

Voorzitter! Zoals gezegd aan het begin zal mijn fractie voor dit wetsontwerp stemmen. Er is lang genoeg aan gewerkt en de direct betrokkenen hebben recht op de volgende stap. Dat wil echter niet zeggen dat wij met dit wetsontwerp verder op onze lauweren kunnen rusten en dat in 1996 slechts op een enkel punt artikelen moeten worden bijgesteld. Integendeel, pas na verdergaande ervaring zijn wij in staat, wetgeving voor langere duur en met meer evenwichtigheid te maken. Daarom doen wij een beroep op de minister om een evaluatieplan toe te zeggen, waarin de wet op

hoofdlijnen op haar werking wordt geanalyseerd. Wij wachten met name op dit punt het antwoord van de minister met belangstelling af.

De **voorzitter**: Het woord is aan mevrouw Bot-van Gijzen voor haar maidenspeech.

□

Mevrouw **Bot-van Gijzen** (CDA): Voorzitter! Ik sluit mij graag aan bij de woorden van collega Schuyer, die de minister dank bracht voor de nieuwjaarswens. Ik wil de minister namens de CDA-fractie graag heel goede feestdagen toewensen.

Het houden van een maidenspeech betekent enerzijds het afgeven van een visitekaartje in dit huis. Anderzijds moet de aandacht daarvoor niet overdreven worden. Een maidenspeech zal niet al te zeer afwijken van een gewone speech. De bedoeling van beide is uiteraard het leveren van een bijdrage aan een zinnige bespreking van het onderwerp en het overbruggen van mogelijke verschillen in benadering tussen de minister en de Kamer. Deze bijdrage — en ook die in de toekomst — is in ieder geval daarop gericht.

Voorzitter! De fractie van het CDA heeft zich bij de schriftelijke voorbereiding in hoofdzaak beperkt tot vragen over de doelstelling van de volwasseneneducatie en het realiseren van de samenhang. Zij heeft daarbij met name oog voor de positie van de gemeentebesturen, die als planners een centrale rol krijgen te vervullen. Graag dank ik de minister voor de uitvoerige beantwoording van de vragen. Op enkele punten zijn wij nog niet helemaal gerustgesteld. Wij verwachten daarover vanavond duidelijkheid te krijgen.

Allereerst betreft dit de interpretatie van de doelstelling. Achtergrond daarvan is onze bezorgdheid over het sterke accent dat de minister legt op de relatie tussen onderwijs en arbeidsmarkt en op de doorwerking daarvan in zijn plannen. Onze bezorgdheid is na het beantwoorden van de daarover gestelde vragen niet weggenomen. Tot nu toe gaan wij ervan uit, steun te hebben aan artikel 13. Volgens dit artikel beoogt de volwasseneneducatie bevordering van de persoonlijke ontplooiing en van het maatschappelijk functioneren van volwassenen, door de ontwikkeling van kennis, inzicht, vaardigheden

en houdingen, op een wijze die aansluit bij hun behoeften, mogelijkheden en ervaringen, alsmede bij maatschappelijke behoeften. De fractie van het CDA verstaat onder maatschappelijk functioneren het op diverse manieren deelnemen aan het maatschappelijk leven in economisch, cultureel en sociaal opzicht. Van volwassenen mag worden verwacht dat zij bereid zijn, verantwoordelijkheid te accepteren op een wijze die past bij aanleg en capaciteiten. Dat is ons standpunt. In deze samenleving betekent dit voor velen een leven lang leren. In termen van de jaren zeventig: education permanente. Een leven lang leren gaat gepaard met de noodzaak en bereidheid tot scholing, bijscholing en omscholing.

Voor het terrein van de volwasseneneducatie betekent dit in feite een ongelimiteerde vraag met de daarbij behorende kosten. Er zullen dan ook alleen al uit budgettaire overwegingen keuzen moeten worden gemaakt. Het is voor de fractie van het CDA vanzelfsprekend dat daarbij voorrang wordt gegeven aan achterstandsgroepen. Mensen die om welke reden dan ook onvoldoende vorming en scholing hebben gehad om maatschappelijk te kunnen functioneren, hebben recht op een tweede kans. Binnen de samenleving is gelukkig mede dankzij beide regeringpartijen het inzicht doorgebroken dat een sociaal beleid meer omvat dan het voorzien in minimum-inkomensgaranties. Het aan de kant schuiven van mensen of het in onvoldoende mate kansen bieden aan WAO'ers, langdurig werklozen, allochtonen en vrouwen kan niet sociaal worden genoemd. Mensen hebben er recht op, hun brood te kunnen verdienen. Zij hebben daartoe als het mogelijk is ook de plicht. Rechten en plichten horen bij elkaar. Alleen, niet voor iedereen is er een plek op de arbeidsmarkt en voor niemand valt zijn bestaan — al zou je soms anders denken — samen met het hebben van een baan. Het zou een verarming zijn, het maatschappelijk functioneren te verengen tot het participeren op de arbeidsmarkt en in het verlengde daarvan de volwasseneneducatie met name af te stemmen op de relatie tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Als reactie op de achter ons liggende periode is dit wellicht begrijpelijk, maar daarmee is het ook sterk tijdgebonden. Van

volwassen mensen mag worden verwacht dat zij zich niet alleen inzetten voor hun eigen boterham, maar eveneens dat zij voor hun medemensen en de samenleving verantwoordelijkheid accepteren. Hoe zou een overheid zich kunnen beperken tot haar kerntaken, wanneer de burgers het erbij laten zitten en zich beperken tot het verdienen van hun meer of minder belegde boterham? Het opvoeden van kinderen, allerlei vormen van zorg, het laten draaien van de meest uiteenlopende soorten verenigingen, organisaties, kerken en dergelijke, komt allemaal voor rekening van mensen die bereid zijn om zich vrijwillig in te zetten. Over maatschappelijk functioneren gesproken!

De fractie van het CDA is dan ook teleurgesteld om in de schriftelijke beantwoording van de vragen te moeten lezen dat artikel 13 — nota bene het artikel over de doelstelling van de volwasseneneducatie, waarin expliciet wordt gesproken over maatschappelijk functioneren — verwijst naar de relatie tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Wat de minister verstaat onder persoonlijke ontplooiing, de tweede poot van de volwasseneneducatie, is uit de vele stukken wel duidelijk geworden. Maar zou de minister die duidelijkheid ook willen geven over de term "maatschappelijk functioneren"? Is hij het met de CDA-fractie eens dat er opgepast moet worden voor een te beperkte, tijdgebonden opvatting, waarbij de balans dreigt door te schieten naar de relatie onderwijs-arbeidsmarkt? Is hij bereid daarvan de consequenties te accepteren voor de volwasseneneducatie, zodat er ruimte blijft voor scholing, vormingsactiviteiten en doelgroepen die niet arbeidsmarktgericht zijn?

Een tweede punt waar de CDA-fractie zich op heeft bezonnen bij de voorbereiding, is het bereiken van de beoogde samenhang en afstemming. Het terrein van de volwasseneneducatie is verbrokken en onoverzichtelijk. Het is een goede zaak, te trachten daarin verbetering te brengen. De CDA-fractie ging en gaat er daarbij van uit dat het bereiken van die samenhang, zoals ook de considerans aangeeft, hoofddoelstelling is van de kaderwet. Een belangrijke rol is daarbij weggelegd voor de gemeentebesturen die samenwerkend in WGR-verband moeten komen tot regionale afstemming van hun plannen.

Uiteraard zal dit met veel moesjewara gepaard gaan. Het is niet direct een eenvoudige opgave om als gemeentebestuurder regionaal te denken, te meer niet daar dit op gespannen voet kan komen te staan met de gedane belofte, de belangen van de eigen gemeente en haar inwoners te dienen.

Het belangrijkste instrument dat gemeentebesturen ter beschikking staat, is de planningsprocedure. Of dit instrument goed kan worden benut, is afhankelijk van een aantal factoren. Een daarvan is dat de gemeenten te maken hebben met een groot aantal medespelers en belanghebbenden. Voor de CDA-fractie is het van groot belang dat recht gedaan zal worden aan de autonomie van de instellingen, de pluriformiteit van de samenleving, dat er ingespeeld wordt op de vraag naar onderwijs, dat er rekening wordt gehouden met de maatschappelijke behoeften en dat er voorrang wordt gegeven aan achterstandsgroepen.

Wij zijn ervan overtuigd dat het streven naar samenhang vraagt om intensivering van de samenwerking tussen alle belanghebbenden. De gemeente, als eerste speler in het spel, zou in staat moeten zijn om een goed samenwerkingsklimaat te creëren. De minister bevestigt die opvatting ook in de beantwoording van onze vragen. Alleen, gezien vanuit die optiek scoort het wetsontwerp naar ons idee laag, eigenlijk te laag. Wij zijn het dan ook niet met de minister eens, dat de planningsprocedure als zodanig het instrument is om tot samenwerking te komen. Het zou het moeten zijn, maar de belangrijkste voorwaarde daartoe ontbreekt. De planningsprocedure voorziet namelijk niet in de totstandkoming van een samenspel tussen alle betrokkenen. Instellingen en doelgroepen staan aan de kant of spelen hooguit een figurantenrol. Zij worden gehoord en moeten maar afwachten wat er met hun inbreng gebeurt. Wanneer de samenhang niet tot stand komt, kan dat hun in ieder geval niet verweten worden.

Een belangrijke kans om op basis van vrijwilligheid resultaat te boeken, wordt daardoor gemist. Dat is jammer. Juist lokaal groeit er immers, onder andere als gevolg van het denken over sociale vernieuwing, de bereidheid, met acceptatie van elkaars eigenheid, waar mogelijk samen te werken. Dat is ook de achtergrond van de vraag van de

Bot-van Gijzen

CDA-fractie naar positieve, stimulerende maatregelen. Wij horen alsnog graag, of de minister hiervoor mogelijkheden ziet. De wet zoals die er nu ligt, biedt in hoofdzaak een formeel juridisch kader om te bewerkstelligen dat top down bepaald wordt welke samenhang tot stand komt.

Los van de kanttekeningen die wij plaatsen bij de procedure is er de vraag in hoeverre het mogelijk is, samenhang te bereiken zonder de doelstelling van de volwasseneducatie geweld aan te doen. Wij zijn daarover niet erg optimistisch. De diverse deelterreinen zijn onderling sterk verdeeld. De verschillen betreffen niet alleen de inhoud van de deelterreinen, maar hebben ook hun doorwerking op allerlei andere voor de planning relevante aspecten, zoals het aantal voorzieningen, het aantal potentiële deelnemers, de doelgroepen, het niveau van de doelgroepen, de aard van de activiteiten en de organisatie van de werksoorten. Bij zoveel verschillen rijst uiteraard de vraag van hoeveel invloed die zullen zijn op de te bereiken samenhang. De minister gaat er dan van uit dat de verschillen niet moeten worden overtrokken. In de praktijk zal blijken wat al die verschillen betekenen voor de te bereiken samenhang en afstemming. Dat zal zo zijn. Alleen, het inzicht dat daardoor ontstaat, ziet de minister als een instrument dat het wetsvoorstel biedt om te komen tot verdergaande toenadering tussen de deelterreinen en de planning daarvoor. Met de minister hopen wij dat dat zo werkt. Maar de eerlijkheid gebiedt, eraan toe te voegen dat het verwerven van inzicht ook zou kunnen leiden tot de conclusie dat juist niet gestreefd moet worden naar meer samenhang en afstemming, bijvoorbeeld omdat daardoor het eigen karakter van een of meer deelterreinen onvoldoende gehandhaafd kan worden. Houdt de minister hier nog rekening mee? Met andere woorden, mag een evaluatie te zijner tijd ook werkelijk een evaluatie zijn die kan leiden tot het bijstellen van doelstellingen en beleidsinstrumenten in een andere, eventueel zelfs tegenstrijdige of tegengestelde richting dan dit wetsontwerp beoogt?

Ik kom op het punt van de budgettering. Hierbij geldt in hoge mate dat het verleden bepalend is voor het heden. De thans op de begroting staande budgetten zijn

uitgangspunt voor de autonome bekostiging van het VAVO en het deeltijd-MBO. Voor de basiseducatie zijn de criteria gegeven in de kaderwet. De bekostiging van het vormings- en ontwikkelingswerk loopt via het Gemeentefonds. De CDA-fractie ziet met name de autonome bekostiging van de instellingen als een middel om de autonomie van de instellingen in stand te houden. Het recht doen daaraan is voor onze fractie een voorwaarde bij het planningsproces. Dat neemt niet weg dat in een goed samenwerkingsklimaat over en weer begrip zou kunnen ontstaan om middelen doelmatiger in te zetten. Evenmin is ondenkbaar dat in gezamenlijk overleg prioriteiten kunnen worden gesteld. Het introduceren van één budget voor de deelterreinen gezamenlijk is in dit stadium — maar zoals we er nu tegen aankijken ook in de toekomst — een station te ver. De speelruimte die er is wanneer budgetten van bovenaf per deelterrein worden vastgesteld, zonder dat daarbij in goed overleg over en weer wat kan worden uitgewisseld, is echter wel erg beperkt. Het gaat de CDA-fractie om het creëren van voorwaarden voor een goede samenwerking. Als er op vrijwillige basis behoefte bestaat aan enige uitwisselbaarheid van de budgetten, omdat men het eens is over een meer uniform aanbod of omdat men voorrang wil geven aan bepaalde activiteiten, dan zou dat onzes inziens moeten kunnen. Wij begrijpen dat de minister het hiermee eens is. Mede daarom is het zo jammer dat er spelers zijn — ik bedoel de instellingen — die eigenlijk aan de kant staan. Tenzij de gemeenten de hoorprocedure veel meer inhoud geven, zal men het dus niet eens kunnen worden, ook al omdat de procedure in een keurslijf van beschikbare tijd zit. Het lijkt ons dan ook een iets te optimistische verwachting van de minister dat dit een van de onderdelen van de nieuwe wet zou kunnen zijn die bij voorrang zouden kunnen worden bezien. Wij wachten vooralsnog de evaluatie af waaruit zal blijken of uit de ervaringen de conclusie moet worden getrokken dat uitwisselbaarheid van de budgetten wenselijk en mogelijk is.

Hen derde punt waar ik de aandacht op wil vestigen, is de rol die wordt toegekend aan het RBA. De CDA-fractie heeft moeite met de

stok-achter-de-deur-formule: mogelijk negatieve sancties wanneer onvoldoende rekening wordt gehouden met het RBA-advies dat de gemeenten, als de RBA's dit niet eigener beweging uitbrengen, verplicht zijn te vragen. Een dergelijke benadering is in onze ogen bepaald niet bevorderlijk voor een goed samenwerkingsklimaat. Het motief dat de minister gebruikt in zijn antwoord op onze vragen daarover, is evenmin overtuigend. De stok-achter-de-deur-formule zou nodig zijn om het RBA in een gelijkwaardige positie te brengen ten opzichte van de gemeenten en instellingen. Hier begrijpt mijn fractie weinig van. Als er één instantie is die een sterke positie op het terrein van de volwasseneducatie heeft, is het wel het RBA. Eigen scholingsgelden stellen het RBA ertoe in staat, een rechtstreeks verband te leggen met de situatie op de arbeidsmarkt. De scholingsgelden onttrekken zich zelfs aan de planningsprocedure. Daarbovenop komen de adviesrol en, alsof dit nog niet voldoende is, de stok-achter-de-deur-formule. De fractie van het CDA kan dit onmogelijk in verband brengen met een slechte uitgangspositie van het RBA. Los hiervan heeft zij problemen met de redenering erachter: je telt pas mee wanneer je een volwaardige gesprekspartner bent. Als dit voor de overheid op welk niveau dan ook als uitgangspunt geldt, ziet het er slecht uit voor achterstandsgroepen. Vanuit die optiek is er eigenlijk meer behoefte aan sancties ten behoeve van minderheidsgroepen.

De fractie van het CDA wil zo echter niet denken. Zij gaat ervan uit dat gemeenten procedures nauwgezet in acht nemen en dat personen en instellingen ongeacht hun gewicht serieus worden genomen. Aan een extra sanctiemiddel voor het RBA heeft mijn fractie dan ook geen enkele behoefte. Wij gaan ervan uit dat dit wetsartikel tot de dode artikelen zal behoren en dat de minister niets zal doen om het leven in te blazen. De bevestiging van de juistheid van deze opvatting horen wij graag van de minister.

Mijnheer de voorzitter! Ik kom tot een afronding. De inbreng van de fractie van het CDA is er vooral op gericht, de doelstelling van de volwasseneducatie in haar volle breedte te beklemtonen en binnen de volwasseneducatie de ruimte vast te stellen voor de invulling ervan. Een

tweede punt waarop accent wordt gelegd, is de vraag hoe afstemming en samenhang kunnen worden bereikt. Hierbij zijn vragen aan de orde over de verschillen die de samenhang in de weg staan, de planningsprocedure, de budgettering en de rol van het RBA. Vanuit de waarde die het CDA aan de zelfstandigheid van de instellingen hecht, wordt een sterk accent gelegd op het bereiken van vrijwillige samenwerking. Samenhang door samenwerking is, kort samengevat, de boodschap van het CDA. De gemeenten moeten over instrumenten beschikken om in goed samenspel met alle betrokkenen tot samenhang en afstemming te komen. Hieraan ontbreekt nog het een en ander. Over vier jaren is de evaluatie van deze wet. De ontwikkelingen op het terrein van de volwasseneneducatie gaan snel. Het ene plan volgt het andere in rap tempo op. Die plannen zijn vandaag niet aan de orde, maar komen voor een deel bij de behandeling van de wetsontwerpen WCBO en VAVO aan bod. Wij houden de minister aan de belofte van een evaluatie waarbij op basis van de ervaringen over de inhoud en de vorm van de wetgeving zal moeten worden beslist.

Ik eindig met het citeren van een stelling bij de promotie van de heer P.H. Franssen aan de Erasmusuniversiteit: "Met betrekking tot het beleid van het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen kan men stellen dat er een scheve verhouding bestaat tussen het formuleren van nieuwe plannen en het rustig uitvoeren en evalueren van oude plannen."

Last but not least: ondanks de vragen waarop wij een reactie van de minister en vooral de toezegging van een goede evaluatie verwachten, verklaren wij ons nu al akkoord met het wetsontwerp.

De **voorzitter**: Graag wens ik u geluk met deze maidenspeech. Het is in uw eigen woorden een zinnige bijdrage aan het debat, gericht op het overbruggen van tegenstellingen. Tegenstellingen overbruggen lukt alleen als de eigen opvattingen helder zijn. Die opvattingen en uw maatschappelijke ervaring, ook op dit gebied, klonken in uw speech door. Ik feliciteer u van harte.

De vergadering wordt enige ogenblikken geschorst.

□
De heer Van Boven (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik heb de goede wensen van de bewindslieden nog niet onder ogen gehad, maar ik neem aan dat ik niet met opzet als oppositie daarvan ben uitgezonderd en dat de wensen mij nog wel zullen bereiken! Ook zonder dat wil ik de minister gaarne mijn goede wensen voor 1992 aanbieden in zijn persoonlijke leven en de hoop uitspreken, dat zijn beleid het onderwijs en hen die dat moeten geven tot heil mag strekken.

Mijnheer de voorzitter! Onderwijswetgeving is soms een zaak van lange adem, vooral als het gaat om fundamentele kwesties waarover een zo groot mogelijke maatschappelijke consensus gewenst is. Onder invloed van veranderende bestuurlijke opvattingen, economische omstandigheden en wijzigingen in het denken in en over onze samenleving, moeten tijdens het wetgevingstraject en soms al in het voorbereidende stadium, plannen, ontwerpen en wetsvoorstellen worden bijgesteld en soms zelfs fundamenteel worden herzien.

Het voorliggende wetsontwerp inzake de volwasseneneducatie is daar duidelijk een voorbeeld van. Het wetgevingsproces heeft meer dan tien jaar geduurd en in feite is iedereen het erover eens, dat dit nog steeds niet het ideale wetsvoorstel voor een samenhangend beleid inzake de volwasseneneducatie is. Zo zullen wij ons in 1992 moeten buigen over het VAVO — het voortgezet algemeen volwassenenonderwijs — en de WCBO — de Wet op het cursorisch beroepsonderwijs — waarvan de samenhang met het onderhavige wetsvoorstel evident is. De fractie van de VVD had dit drieluik dan ook liever in die samenhang willen behandelen, maar omdat de minister afhandeling van dit wetsvoorstel voor de jaarwisseling hoog op prijs bleek te stellen, ontbrak aan de Kamer de tijd om ook daarbij de beide andere voorstellen te betrekken. Wij hebben als leden van de VVD-fractie daaraan willen meewerken door een groot aantal wezenlijke vragen in een uitgebreid voorlopig verslag neer te leggen, opdat de openbare behandeling op het einde van het jaar geen te groot beslag zou leggen op de dan nog beschikbare schaarse tijd.

De fractie van de VVD heeft na de

uitvoerige en grondige behandeling van dit wetsvoorstel in de Tweede Kamer en de eveneens uitvoerige beantwoording van het voorlopig verslag van deze Kamer dan ook geen behoefte meer aan een omstandige openbare behandeling. Zij zal zich daarom beperken tot het maken van een aantal opmerkingen, het doen van een enkele suggestie en het stellen van enkele vragen.

Het was in de jaren zeventig, dat "levenslang leren" en "tweede-kansonderwijs" voor het eerst in brede kring als noodzakelijke aanvulling op het reguliere jeugdonderwijs werden gezien en de eerste ideeën daarover het stadium van filosoferen achter zich lieten en geformuleerd werden in soms zeer ambitieuze toekomstplannen. Van een consensus in opvattingen kon echter allerminst gesproken worden. In de socialistische gedachtenwereld van de maakbare samenleving, waarvan Van Kemenade toen de meest op de voorgrond tredende vertolker was, moest de almachtige overheid via ingewikkelde planningsmechanismen onderwijs al dan niet in samenhang met het welzijnsgebeuren sturen. Er werd dan ook aansluiting gezocht bij de voorgenomen Kaderwet specifiek welzijn die er — gelukkig — nooit gekomen is. Het was de liberale minister van Onderwijs Pais, die reeds in 1981 de volwasseneneducatie met zijn desbetreffende nota in gang zette, maar het initiatiefvoorstel van Van Kemenade en Worrell inzake de Invoeringswet Kaderwet volwasseneneducatie, die nog op de Kaderwet specifiek welzijn stelde, haalde het in de parlementaire behandeling niet. Toch was er behoefte aan een minder ingewikkelde wet die aan volwasseneneducatie een legale basis en samenhang zou geven. Het voorstel dat wij vandaag behandelen, beoogt dat te doen. Het formaliseert de positie van de basiseducatie. Het regelt de ondersteuningsstructuur voor volwassenenonderwijs. Het legt de nadruk op de gemeente bij de planning van het onderwijs en het beoogt, door het schetsen van een planningscircuit voor deeltijd MBO, een koppeling te leggen met de werking van de Arbeidsvoorzieningswet.

Is in dit wetsvoorstel tegemoet gekomen aan de bezwaren die in liberale kring leefden tegen de ingewikkelde en de betuttelende structuur van de oorspronkelijke concepten? Ten dele wel. Vooral in